

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

ZAMONAVIY TA'LIM JARAYONIDA "AYLANMA SINFI
(FLIPPED CLASSROOM)" MODELINING AHAMIYATI VA UNI OLIY
TA'LIMNING TURLI BOSQICHLARIDA JORIY QILISH

Kubayeva Gulnoza

Samarqand tumani 8-maktab ingliz tili o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida "Aylanma sinfi" (Flipped Classroom) texnologiyasidan foydalanish masalalari yoritilgan. Unda bakalavriat, magistratura va doktorantura bosqichlarida mazkur texnologiyaning qo'llanish xususiyatlari, uning samaradorligi hamda talabalarning mustaqil ta'lim olish jarayoniga ijobiy ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, umr bo'yi ta'lim konsepsiyasi va aralash ta'lim modeli bilan uzviy bog'liqligi ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: aylanma sinfi, ta'lim bosqichlari, aralash ta'lim, texnologik uzluksizlik.

Abstract. This article explores the application of the "Flipped Classroom" technology in modern education. It analyzes the features of its implementation at undergraduate, master's, and doctoral levels, highlighting its effectiveness and positive impact on students' independent learning. Furthermore, the study discusses the interrelation of the flipped classroom approach with the concept of lifelong learning and the blended learning model.

Keywords: flipped classroom, levels of education, blended learning, technological continuity.

So'nggi yillarda ta'lim jarayonida yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ular orasida "Flipped Classroom"-ya'ni "Aylanma sinfi" texnologiyasi katta e'tiborni qozonmoqda. Aylanma sinfi-bu an'anaviy ta'lim modelining aksi bo'lib, nazariy material darsdan oldin mustaqil tarzda o'rganiladi (masalan, video ma'ruzalar, maqolalar yoki prezentatsiyalar orqali), dars davomida esa amaliy mashg'ulotlar, muhokama, savol-javob, loyihalar ustida ishlash kabi faoliyatlar amalga oshiriladi. Ushbu yondashuv an'anaviy dars tartibini butunlay o'zgartirib, bilim olish jarayonida talaba yoki o'quvchining faolligini oshirishga qaratilgan.

Ushbu model samarali bo'lishi mumkin, ammo u asosan o'qituvchiga bog'liq va asosiy kamchiligi shundaki, o'quvchi o'z ta'lim jarayonining faol ishtirokchisi emas, balki ma'lumotlarning passiv qabul qiluvchisi bo'lib qoladi. Ta'lim jarayonini yaxshilash g'oyasi yangi emas. U pedagogika fanining shakllanishi va rivojlanishi davomida doimiy ravishda ilgari surilgan. Pedagogika tarixida ikki qarama-qarshi nuqtai nazar mavjudligini kuzatish mumkin: biri o'quvchining faoliyatini inkor etsa, ikkinchisi uni shaxs rivojlanishi va ta'lim jarayonining samaradorligi uchun zarur deb hisoblaydi. Bugungi kunda ta'lim tizimida o'qituvchi va o'quvchining rolini qayta aniqlash zarurati paydo bo'ldi va olimlar hamda amaliyotchilar tomonidan taklif qilingan yechimlardan

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

biri — faoliyatga asoslangan yondashuv va aralash o'qitish doirasida paydo bo'lgan aylanma sinf (flipped classroom) texnologiyasidir.

Bu yondashuvning mashhurligi bir necha sabablar bilan izohlanadi. Eng avvalo, an'anaviy ta'lim modeli juda inert, ya'ni o'qituvchilar va o'quvchilar ongiga chuqur singib ketgan. O'qituvchilar hali ham "sahnadagi donishmand" (ya'ni, ma'lumotni bir tomonlama beruvchi) rolidan voz kechmay, "yonma-yon yo'l ko'rsatuvchi" rolini qabul qilmayaptilar. Shu bilan birga, o'quvchilar esa faqat passiv kutish rejimida qolmoqdalar. Shu sababli, farq yaratish uchun nimadir yangicha va inqilobiy yondashuv kerak — aylanma sinf aynan shunday yangicha va samarali model sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ikkinchidan, yangi texnologiyalarning tez rivojlanishi ta'lim mazmunini istalgan shaklda — audio, video va matnli formatda yetkazib berish imkonini yaratdi. Zamonaviy ta'limni boshqarish tizimlari ta'lim jarayonidagi barcha ishtirokchilar o'rtasida o'zaro muloqotni ta'minlaydi va resurslarni baham ko'rishga imkon beradi.

Aylanma sinf texnologiyasining yagona ta'rifi mavjud emas, chunki bu yondashuv boshlang'ich maktabda, o'rta maktabda va oliy ta'limda turlicha qo'llaniladi va har bir holatda u turlicha ko'rinishga ega bo'ladi. Yagona ta'rif bo'lmasa-da, ko'pchilik tadqiqotchilar ushbu modelda o'qituvchi va o'quvchi rollari o'zgarishini alohida ta'kidlaydi. O'qituvchining roli quyidagicha bo'ladi: Savol-javoblar asosida o'rganishga sharoit yaratish; bilimni bevosita yetkazish o'rniga, yo'l-yo'riq ko'rsatish va o'rganishni osonlashtirish; talabalar bilan individual muloqot qilish; noto'g'ri tushunchalarni to'g'rilash; har bir o'quvchiga moslashtirilgan o'qitish; o'rganish sharoitiga mos texnologik vositalardan foydalanish; interaktiv muhokama muhiti yaratish; talabalar ishtirokini oshirish; pedagogik strategiyalar asosida fikr-mulohazalar (feedback) berish.

Aylanma sinf (Flipped Classroom) yondashuvida o'quvchining roli va metodning afzalliklari to'g'risida olimlar bir qator afzalliklarini alohida ta'kidlaydilar. Ularning fikriga ko'ra, ushbu model quyidagi imkoniyatlarni taqdim etadi:

Aylanma sinf yondashuvida o'quvchi bilimni passiv qabul qiluvchidan faol bilim targ'ibotchisiga aylanadi. Bu modelda o'quvchining vazifalari quyidagilardan iborat:

O'z o'qishi uchun mas'uliyatni zimmasiga olish;

O'qituvchi va do'stlari bilan kerakli muloqotlarni amalga oshirish, fikr almashish va feedback olish/berish;

Dars jarayonida muhokamalarda ishtirok etish;

Guruhiy ishlarda faol qatnashish.

O'quvchi o'z o'qish natijalari uchun mas'ul bo'ladi — bu uning mustaqilligini oshiradi. Shuningdek, har kim o'ziga mos tempda (sur'atda) ishlash imkoniga ega bo'ladi.

O'quvchi ta'lim jarayonining markazida bo'ladi, o'rganishni o'qituvchi rahbarligida tengdoshlar bilan hamkorlikda olib boradi.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Dars materiallari va kontenti osonlik bilan kirish mumkin bo'ladi — hattoki o'qituvchi band bo'lsa yoki o'quvchi kasallik, musobaqa sababli darsni o'tkazib yuborsa ham, bu materiallar o'zlashtirilishi mumkin.

Ta'lim jarayoni vaqt sarfi nuqtai nazaridan samaraliroq bo'ladi — masalan, o'quvchi an'anaviy 38 soatlik o'qish o'rniga 10 daqiqalik video orqali kerakli bilimni oladi, o'qituvchi esa tekshiruvga kamroq vaqt sarflaydi.

O'qituvchi sinfda o'quvchilar bilan individual muloqot qilish uchun ko'proq vaqtda ega bo'ladi.

Har bir o'quvchining bilish tezligiga mos holda individual va differensial yondashuvlarni qo'llash imkoniyati yuzaga keladi.

O'rganish jarayoni markaziy o'ringa chiqadi, o'qitish esa ikkinchi darajaga o'tadi, ya'ni sinfda asosiy maqsad — o'rganishga erishish bo'ladi.

"Flipped classroom" aylanma sinf texnologiyasining afzalliklari bilan bir qatorda ba'zi kamchiliklari ham mavjud bo'lib, ular quyidagilar:

Texnik vositalarga bo'lgan ehtiyoj;

Har bir o'quvchi yoki talaba zarur qurilmalar (kompyuter, internet) bilan ta'minlanmagan bo'lishi mumkin;

O'qituvchidan ko'proq tayyorgarlik talab etiladi;

Sifatli video darslar, topshiriqlar va muhokama materiallarini yaratish ko'p vaqt talab qiladi;

O'quvchilarning mas'uliyati past bo'lsa, tizim ishlamaydi

Agar talaba uyda materialni o'rganmasa, darsda faol ishtirok eta olmaydi.

Aylanma sinfni oliy ta'limning turli bosqichlarida qo'llash.

Aylanma sinf (flipped classroom) texnologiyasini joriy etish, modelini tavsiflash juda muhimdir, chunki hozirgi paytda bu yondashuvning faqat tarqoq elementlaridan foydalanilmoqda. Uni tizimli tarzda, bosqichma-bosqich joriy qilish zarur. Aylanma sinf yondashuvini joriy etishda 3 daraja yoki 3 bosqichni ajratib olgan.

Birinchi bosqich - tayyorlov bosqichi bakalavriat ta'limiga to'g'ri keladi. Talabalar 11 yil o'rta maktabni an'anaviy o'qitish modeli asosida tamomlagan holda universitetga kirganida, ular juda passiv va befarq bo'lib, har bir narsani ularga tushuntirishni kutishadi. Ular o'zlariga berilgan erkinlik darajasiga tayyor emaslar, mustaqil ishlash va vaqtni samarali tashkil etish qobiliyatiga ega emaslar. Shuning uchun, aylanma sinf texnologiyasini darhol qo'llash unchalik samarali bo'lmasligi mumkin va hatto muvaffaqiyatsiz bo'lishi mumkin - bu metodlarni va faol o'rganish usullarini ta'lim jarayoniga bosqichma-bosqich va izchil kiritish zarur. Ushbu bosqichdagi ta'lim jarayonining maqsadi talabalar mustaqil o'rganish va tadqiqot ishlari olib borish, ta'lim natijalari uchun javobgarlikni o'z zimmasiga olishga tayyorligini rivojlantirishga sharoit yaratishdir.

Ikkinchi bosqich — qisman aylanma sinf deb ataladi. Ushbu bosqichning maqsadi talabalar shu modelga tayyorlik darajasini to'g'ri aniqlash va shu asosda aylanma sinfni

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

ma'lum darajada joriy qilishdir. O'qituvchi darslarning 70% yoki 30% ni aylanma sinf modeli asosida tashkil qilishi mumkin, bu esa kursning xususiyatlari va ta'lim jarayonining qanchalik yaxshi jihozlanganiga qarab belgilanadi. Ushbu bosqich magistratura darajasida amalga oshiriladi.

Ushbu jarayondagi uchinchi bosqich — to'liq aylanma sinf (pure flipped classroom) deb ataladi. Bu bosqich oliy ta'limdan keyingi ta'lim (doktorantura) tushunchasiga to'g'ri keladi va qo'shimcha ta'lim (add. education) hamda turli malaka oshirish kurslari uchun mo'ljallangan. Ushbu bosqichning maqsadi — sinf vaqtini maksimal darajada bo'shatib, murakkab masalalarni muhokama qilish va amaliy muammolarni hal qilishga ajratishdir.

Xulosa. Yuqorida keltirilgan tahlillardan ko'rinib turibdiki, "Aylanma sinf" (Flipped Classroom) texnologiyasi zamonaviy ta'lim jarayonida samarali yondashuvlardan biri hisoblanadi. Ushbu texnologiya talabalarning mustaqil o'quv faoliyatini kuchaytirish, ularning bilimlarni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirish hamda ta'lim jarayonining interaktivligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, birgalikda ishlash madaniyati rivojlanadi, chunki talabalar birga ishlashni o'rganadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bergmann J., Sams A. Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day. International Society for Technology in Education Publ., 2012. 120 p.
2. Bergmann J., Sams A. Flipping for Mastery. Educational Leadership, 2014, vol. 71, no. 4, pp. 24–29.
3. Bishop J., Verleger M. Testing the Flipped Classroom with Model-Eliciting Activities and Video Lectures in a Mid-Level Undergraduate Engineering Course. Frontiers in Education Conference, 2013, pp. 161–163.
4. Bishop J., Verleger M. The Flipped Classroom: A Survey of the Research. ASEE National Conference Proceedings, 2013, vol. 30, no. 9, pp. 1–18.
5. Boronenko G.F. [Mind Map as an Independent Foreign Language Learning Method]. Nauka YuURGU. Материалы 68-й научной конференции [Science of South Ural State University. Materials of the 68th Scientific Conference], 2016, pp. 865–870. (in Russ.)
6. Bryan T., Shestakova L., Volchenkova K.N. A Center for Academic Writing at South Ural State University: Which Model to Choose? *8th International Conference on Education and New Learning Technologies*, 2016, pp. 299–307.
7. Bryan A., Volchenkova K.N. Blended Learning: Definition, Models, Implications for
8. Higher Education. *Bulletin of the South Ural State University. Ser. Education. Pedagogy*, 2016, vol. 8, no. 2, pp. 24–30.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

9. Журинский А.Н. История зарубежной педагогики: учебное пособие для вузов. [History of International Pedagogy: a Textbook for Colleges]. Moscow, Forum Infra-M Publ., 1998. 272 p.
10. Holec H. Autonomy and Foreign Language Learning. Oxford, Pergamon Press Publ., 1981. 51 p.
11. Johnson L., Renner J. Effect of the Flipped Classroom Model on a Secondary Computer Applications Course: Student and Teacher Perceptions, Questions and Student Achievement. Unpublished. Diss. Doct. (Pedagogy). Louisville, 2012. 104 p.
12. Kirilanov T.G. [Classification of Active Learning Methods in Higher Education]. Molodoy uchenyy [The Young Scholar], 2010
13. Kolova S.M., Yaroslavova E.N. [Realization of Socio-Cultural Component in Foreign Language Education Content of Future Professional Preparation by Means of Information and Communication Technologies]. Applied Linguistics, 2014, vol. 2 (14), pp. 32–41. (in Russ.)
14. Kotlyarova I.O. [Model of the University Teaching Staff Readiness for International Cooperation]. Bulletin of the Chelyabinsk State Academy of Culture and Art, 2015, no. 2 (42), pp. 161–168. (in Russ.)
15. Kotlyarova I.O., Naydanova Yu.V. [Formation of the Personal Mobility in the System of Continuing Education: Review]. Bulletin of the South Ural State University. Ser. Education. Pedagogy, 2017, vol. 9, no. 2, pp. 6–26. (in Russ.)
16. Tsytoich M.V., Boronenko G.F. Teaching Academic Writing in a Flipped Classroom.
17. Bulletin of the South Ural State University. Ser. Education. Educational Sciences, 2018, vol. 10, no. 2, pp. 59–65. DOI: 10.14529/ped180208
18. Tsytoich M.V., Yakusheva O.V. Academic Writing Skills of University Teaching
19. Staff Formation at the Pre-Intermediate Stages of Language Training. 9th Annual International Conference on Technology, Education and Development, 2016, pp. 8160–8165. DOI: 10.21125/iceri.2016.0869

